

LLUÍS LLACH

«Si d'alguna cosa soc esclau és de la fonètica»

Després de tres novel·les situades al segle XX, Lluís Llach presenta 'Escac al destí' (Univers), on viatja a les intrigues de Magens, un país inventat de l'època medieval. Conxorxes, traïcions, poder, sexe, pecats, morts i ambició es donen la mà en un 'thriller' amb un misteri a resoldre.

Per *Esteve Plantada* / @eplantada
Fotografies de *Quim Arqués*

Quina és l'espurna que el fa viatjar amb Escac al destí a l'època medieval?

—Les tres novel·les anteriors (*Memòria d'uns ulls pintats*, 2011; *Les dones de la Principal*, 2014; *El noi del Maravillas*, 2017) anaven des dels anys 20 fins a l'actualitat, uns anys dels quals em sentia informat per la família, pels pares dels amics o per l'estada a París que vaig viure amb els exiliats. Era un territori segur. Però, si veus la meua música, veuràs que no em sento bé en les zones de confort. I, segurament, això m'amarga una mica. Aleshores, quan vaig acabar la darrera novel·la, on per fi puc parlar una mica de música, em replantejo l'escenari: torno a començar als anys 20? Jugo una altra vegada a passar per la frontera, a tornar a la referència d'Argelers? La conclusió va ser que no, que no podia fer-ho de nou, em sentia massa còmode. Un dels motius que em fa viure fins l'últim dia amb il·lusió és l'aprenentatge de coses que m'interessen. Necessitava obrir una finestra per aprendre i tenia tres opcions temptadores: una, de present i futur, amb una història a partir del nostre 2017, però vaig pensar que hi hauria massa ganivets; una altra, viatjar al passat, a l'Imperi romà.

Sempre m'ha interessat, molt més que el món hel·lènic.

—Hauria dit el contrari, per les cançons que ha fet.

—A l'hel·lenisme hi entro gràcies a Seferis, Elitis, Kavafis i Ritsos, poetes moderns que m'interessen des del punt de vista semàntic i de contingut. A Kavafis hi entro via Biel Mesquida, un dia que era a casa seva i em diu "aviam si n'aprens!" i em llença un llibre seu. Evidentment, tots els poemes d'amor em van fascinar. Fins que trobo el *Viatge a Ítaca*, un poema preciós com a filosofia humana personal. Però jo, sempre preocupat per salvar el món [riu], penso que té una continuïtat si apliquem la filosofia personal a la filosofia col·lectiva. I faig dues coses imperdonables: una, canviar el poema en versió de Carles Riba, perquè no m'anava bé per la música que vaig fer després; i l'altra, canvio l'accent d'Ítaca —després de consultar-ho amb gent com l'Espinàs. I com que havia de "salvar el món" vaig continuar amb allò de "Més lluny, hem d'anar més lluny..."

—Si l'hel·lenisme li ve per la part moderna, com arriba a Roma?

—M'hi endinso amb obres com *Memòries d'Adrià*, de Marguerite Yourcenar. De cop i volta,

→ penso en tornar a veure les grans sèries sobre l'època romana. I, tot estirant el fil, em pregunto "i com va acabar, tot això?". És fascinant! Desapareix de cop, tot: l'estructura, la cultura, la moneda, les lleis. I què ve després? L'època fosca! I Carlemany, amb l'intent de tornar a fer un imperi. I el poder de l'espasa i la creu. Més enllà d'un argument, penso com vivien aleshores, sota aquest pes duríssim. I així començo. I des de la primera pàgina deixo clar que és una novel·la amoral.

—**Comença fort, amb una tríada de príncep, sexe i gossos.**

—És tal com vaig començar, l'inici. L'error, o potser l'encert, és que anava escrivint i decideixo matar la reina, sense saber ni el desenvolupament ni el final. Això m'ajuda a fer l'evolució de la novel·la. Improviso, escric i trobo la solució en un parell de mesos. I això em permet continuar molt més tranquil.

—**Més enllà de l'escena, la primera pàgina ja mostra quin llenguatge trobarem: un català en desús, que es perd i s'ha anat vulgaritzant.**

—El mateix context m'obliga a emprar un llenguatge concret, com amb els altres tres llibres, on també ja vaig tenir unes petites guerres. El primer dubte m'entra amb el pretèrit perfet, per formulació estètica. Quan escrivia cançons, la meua obsessió era la fonètica, que la lletra servís a la línia melòdica. Per exemple, a *Com un arbre nu* [en canta un fragment, remarcant la sonoritat], imagina't un "vaig" pel mig. No pot ser! Tenim altres temps verbals que eliminen reiteracions abusives: el passat simple i no el passat perifràstic ("aní", en comptes de "vaig anar"). Quan arribo a l'edició dels primers llibres, en Jordi Cornudella, a qui admiro profundíssimament, em diu que això, en català, pot sonar estrany. Vam tenir una discussió d'hores, molt maca. El meu argument era fer-li entendre que, com a cantant, una de les funcions que m'havia imposat era revitalitzar paraules que havien caigut en desús. En l'escriptura, em podien acusar de fer cultismes. Entesos. Però em podia arriscar, perquè no pretenia ser un gran venedor de llibres. Això em va fer pensar: aquest desús, perquè és? Perquè som tan moderns que no l'utilitzem o perquè hem estat tan reprimits que hem fet servir la llengua com hem pogut? I aleshores entro en qüestions de la nostra nació cultural: quan vaig a València, em diuen "aní" tranquil·lament. I va ser quan vam decidir que els deixaria. En aquest llibre, m'he permès el luxe d'utilitzar la primera persona, en la figura del bisbe: "visquí", "aní". És modernitat no fer servir aquestes paraules? Si s'entén perfectament!

—**La musicalitat es manté en frases com "l'espetic de les peülles contra l'enfustat del primer pont llevadís"...**

—Està fet amb tota la intenció, hi passa el cavall! Hi ha una feinada, en fer-ho. M'ho passo molt millor i soc molt més entremaliat quan corregeixo que quan escric. Corregir és una meravella. És una de les meves obsessions. Per experiència i per devoció, si d'alguna cosa soc esclau és de la fonètica. He estat la persona més malaurada fent cançons: sempre he patit, perquè mai volia destruir la línia melòdica. Si ho feia, destruïa la cançó, i per això patia tant fent les lletres. Quan acabo la novel·la, tinc dues obsessions: buidar —i molt!— i la fonètica. Intento que hi hagi música, que el lector llegeixi i senti "l'espetic de peülles...". Això m'entusiasma.

—**Al llibre confronta el "poder de la creu" amb el "poder de l'espasa".**

—El poder de la creu és el domini (de territori, d'informació i econòmic). A l'Església li podríem dir Facebook, Twitter o WhatsApp. I el cel és el benestar, les banalitats que ens demanen que assolim. El Vaticà no deixa de ser una colla d'oligopolis que dominen el món. A l'altra banda, tenim el poder de l'espasa, que, des d'un punt de vista democràtic, ha perdut la llargada de l'arma. Però el poder de l'espasa democràtica ha de començar a entendre que, si no s'imposa